

ŽIVI MUZEJ ZAPADNOG MELOBOURNEA THE LIVING MUSEUM OF THE WEST IN MELBOURNE

Markita Franulić

Muzejski dokumentacijski centar

Zagreb

The Living Museum of the West u Melbourneu (MLMW) jedinstveni je regionalni muzej među 480 muzeja u australskoj državi Viktoriji. Sebe definira kao muzej lokalne zajednice koji aktivno uključuje stanovništvo zapadnog dijela Melbournea, i ostale, u dokumentiranju, čuvanju i interpretaciji regionalne socijalne i industrijske povijesti, kao i povijesti okoliša.

Od svojega osnutka, 1984. godine, unosio je inovacije u pristup povijesti i lokalnoj zajednici.

Ideja o osnutku Muzeja razvila se iz političkog i ekonomskog konteksta ranih 80-tih godina. Željelo se stvoriti muzej koji bi povezoao neke povijesne lokalitete u dolini rijeke Maribyrnong, uključujući i one industrijske, jer su ti lokaliteti od nacionalne važnosti zato što sadržavaju vidljive dokaze različitih stadija života i doseljavanja Aboridžina i Europljana.

Muzejski stručnjaci željeli su stvoriti "muzej rada" po uzoru na slične projekte u Švedskoj, Francuskoj, Njemačkoj i SAD-u. Također ih je vodila koncepcija "ekomuzeja kao isječka stvarnog svijeta koji je postao muzej".

To je za njih bila postojeća industrijska sredina interpretirana u muzejskom kontekstu.

Početkom 80-ih u lokalnoj zajednici raste zanimanje za očuvanje okoliša i baštine. Istodobno se gase mnoge tradicionalne grane industrije i raste nezaposlenost. Sredina osamdesetih bila je razdoblje vladavine laburista koji su željeli unijeti neke pozitivne promjene u Zapadni Melbourne čija površina zahvaća oko 1950 hektara, a u sastavu stanovništva prevladava radnička klasa. Riječ je o možda najraznolikijoj zajednici u Australiji jer je 36 posto populacije rođeno izvan toga kontinenta (u Europi, Vijetnamu i brojnim drugim dalekoistočnim zemljama, Latinskoj Americi).

Muzej nastaje u takvoj sredini i povezuje vladinu politiku s lokalnim inicijativama, afirmirajući specifičnost regije i stanovništva. Od samog je početka odgovarao na potrebe regionalne zajednice uključujući u svoj rad ljude različitih slojeva i načina života, te je postupno postao primjerom kako muzej može djelovati u zajednici i potaknuti dinamiku njezina razvitka. U muzejskom timu u početku su bile 22 osobe, od toga 5 koordinatora i 17 djelatnika pronađenih među nezaposlenima – različitog obrazovanja i etničkog porijekla. Oni su odražavali

karakter regije: multikulturalnost, višejezičnost, raznolikost kulture i teška vremena.

Kritike profesionalaca bile su da je takav sastav ljudi neobjektivan. No, upravo se željelo da subjektivan pristup i osobni kontakt budu temeljima pristupa lokalnoj povijesti. Mnogi su u početku Living Museum doživljavali kao "projekt" i pitali se je li uistinu riječ o muzeju. Bila je to "divlja i radikalna zamisao, otvorena i fleksibilna ideja", kaže Peter Haffenden, koordinator Muzeja.

Proces uključivanja stanovništva bio je jedan od temelja filozofije Muzeja. Praksa je pretpostavljena teoriji. Razvijen je tzv. pristup "kopaj ondje gdje stojiš".

Stoga se Muzej usredotočio na istraživanje, dokumentiranje i predstavljanje povijesti lokalne zajednice i njezina stanovništva voden idejom da povijest čini svakodnevni život ljudi koji često nisu ni bilježeni, ni smatrani bitnima. Osobita se važnost pridaje radničkoj tradiciji i stotinama tisuća radnika kao bitnom dijelu povijesne slike nacije.

Prilikom osnivanja Muzeja formilirana su temeljna načela djelovanja kojima se MLMW vodi i danas. Spomenut ćemo samo neka od njih:

- Osnivanje ekomuzeja u zapadnom dijelu Melbournea, tako da se cjelokupna zajednica, okoliš i stanovništvo regije smatraju dijelom Muzeja. Naglasak je na ljudima, a ne na artefaktima, a djelatnost se obavlja iz jedne ili više stalnih baza u regiji.
- Poticanje većeg razumijevanja povijesti i kulture Aboridžina, kao i drugih naroda te prirodnog okoliša u kojemu je Muzej smješten.
- Bilježenje i prezentiranje povijesti radništva u regiji, sve do današnjih dana.
- Uključivanje stanovništva u sabiranje, istraživanje i predstavljanje te povijesti.
- Korištenje različitih načina prezentacije: izložaba, videa, publikacija, kazališnih predstava, javnih događanja i drugih djelatnosti koje zahtijevaju aktivno sudjelovanje publike.
- Multikulturalnost.
- Pokretanje pilot-projekata na raznim područjima koja su vezana uz djelatnost ekomuzeja.

Muzej je smješten u dolini rijeke Maribyrnong, jedne od dviju rijeka koje protječu kroz Melbourne, na lokaciji Pipemakers Park, mjestu na kojemu se donedavna nalazila tvornica lijevanih betonskih cijevi, prva takve vrste u svijetu, tako da mjesto ima značaj lokaliteta industrijske arheologije. Jedan od zadatak Muzeja je i interpretacija lokaliteta na kojemu se nalazi. Na primjer, upravo je napravljen CD-ROM na kojemu petero suvremenih australskih umjetnika izvodi virtualne intervencije na prostoru Pipemakers Parka.

Living Museum smješten je u dvjema zgradama, nekadašnjim radionicama koje su pripadale tvornici cijevi. Glavna je zgrada Visitor Centra, čiji je jedinstveni prostor veličine oko 400 četvornih metara podijeljen samo pregradama i policama.

Djelatnici rade u zatrpanom prostoru u koji svako malo netko ulazi, telefonira, dovodi grupe na predavanja i razgledanje. To je dobro za

interakciju između djelatnika i publike, ali i loše jer često ometa koncentraciju. U istom prostoru nalazi se i izložbeni prostor, prostor za predavanja i malena muzejska trgovina (zapravo pult) gdje se prodaju mnogobrojna izdanja muzeja.

Ključni element djelatnosti

MLMW-a je snimanje i dokumentiranje ljudi, ambijenta i događaja te organizacija materijala i omogućavanje pristupa tom materijalu. Dokumentacija tako postaje izvor memorije zajednice.

Resource Centre – dokumentacijski i istraživački centar, čini zbirka dokumenata, audio i video zapisa i artefakata, ali i muzejsko osoblje i usluge koje oni pružaju. Osnovni dokumentacijski fundus muzeja čine:

- knjige, izvješća i članci, kopije dokumenata i kopije neobjavljenih izvješća. Ti se tekstovi odnose na povijest i baštinu Zapadne regije kao i na probleme vezane uz okoliš, planiranje, kulturne i umjetničke djelatnosti.
- karte, planovi i crteži koji obuhvaćaju kopije povijesnih karata, kao i današnje karte.
- fotografski arhiv sadržava oko 1.000 zapisa povijesnog sadržaja i oko 50.000 zapisa suvremenih događanja. Ponajprije je riječ o arhivu crno-bijelih i kolor negativna s kontaktnim kopijama te određenim brojem fotografija – pozitivima. Iz negativna se za potrebe korisnika (koji istražuju, pišu knjige, za novine, izložbe) izrađuju fotografije.
- oko 400 kaseti “usmene povijesti” s iskazima – intervjuima prikupljenim godinama prigodom provedbe različitih

projekata. Neki su iskazi “skinuti s vrpca” i dostupni u pismenom obliku, dok za neke postoje sažeci. Glavne teme su migracije i industrija, uloga žena u njima, uvjeti rada u tvornicama na tom području, život i djelo glasovitih pojedinaca.

Resource centre je više od zbirke artefakata, predmeta ili

podataka. On je oruđe za istraživanje, edukaciju, komunikaciju, održavanje veza sa sredinom i predstavljanje ideja.

Središte djelatnosti Muzeja su ljudi i okoliš, a ne artefakti. Kada se skupljaju predmeti, onda su to oni koji su bitni za lokalnu povijest, koji omogućuju uvid u neki aspekt povijesti regije ili

kulture (npr. alati koje su koristili brodograditelji na rijeci Maribyurnong). No, kako se ne bi skrenula pozornost s osnovne djelatnosti Muzeja, tako i zbog nedostatnog prostora, skupljanje predmeta je izuzetak.

Važan način prikupljanja materijala su brojni slučajevi kada istraživači koji se koriste muzejskim materijalom, postojeću građu obogaćuju onom koju sami prikupe. Tako se razvija interakcija između muzeja i korisnika.

Izuzetno važan dio muzeja je vrt u kojemu je prikazana povijest regije i doseljavanja. Obradivanje i uređivanje vrta aktivno uključuje lokalno aboridžinsko stanovništvo (ili Koorije, kako oni sebe nazivaju).

Osnovna zamisao je da se praktično uređenje vrta poveže s određenim kulturnim kontekstom. Vrtlarstvo uključuje upoznavanje i proučavanje autohtonih biljnih vrsta kao i onih koje su postupno, s različitim valovima doseljenika, donošene u Australiju. Također je važno razvijanje osjećaja za grupni rad i uključivanje u koncept muzeja. To osobito vrijedi za Aboridžine, koji se radom u muzeju upoznaju s vlastitom zaboravljenom prirodnom i kulturnom baštinom, koja im je dugi niz godina uskraćivana.

Aboridžinski dio vrta, mozaik prikazuje legendu o pronalasku vatre
Snimila: Markita Franulić

*Dio vrta koji prikazuje mediteranski val doseljavanja
Snimila: Markita Franulić*

Biljke tako postaju dijelom muzejske zbirke i koriste se za tumačenje povijesti prirodnih promjena u regiji. Vrt zahvaća površinu od otprilike 500 četvornih metara i prikazuje pet razdoblja u povijesti regije. Prvi dio sadržava autohtone biljke poput klokanove trave. O tom se dijelu vrta brine aboridžinski dio vrtlarskog tima. Tu je i tradicionalno ognjište koje je u upotrebi, te mozaici s prikazima domorodačkih legendi. Ovdje Koori kustos djeci lokalnih Aboridžina, ali i drugima drži predavanja o lokalnoj povijesti. Drugi dio vrta predstavlja dolazak europskih doseljenika koji su se pretežno bavili stočarstvom i Australijom su proširili određenu vrstu trave koja je istisnula autohtono raslinje. Slijedi formalno kolonijalno uređenje vrta, a potom mediteranske biljke koje odražavaju veliki val doseljavanja u 50-im godinama. Tu su napravljeni "grčki" trjemovi od betonskih cijevi, što ilustrira činjenicu da je većina doseljenika radila kao industrijski radnici, osobito u tvornici cijevi. Peti dio vrta prikazuje doseljavanje iz azijskih zemalja, predstavljeno Južnim križem, da bi se naposljetku vratili autohtonim biljkama, što pokazuje obnovljeni interes za zemlju i baštinu.

U cijelom vrtu nalaze se staze od mozaika koje povezuju prikazane prirodne i povijesne tokove. Mozaici i koncepcija parka rezultat su proučavanja povijesti, osobito one koja se usmeno prenosi, te komunikacije s lokalnim stanovništvom. Vrt je stvaralo lokalno stanovništvo, a kreiranjem muzejske izložbe u kontekstu vrta, naučilo je nešto o lokalnoj povijesti. Specifičnost Muzeja je Aboridžinski program, koji vode sami Aboridžini, predvođeni koordinatorom programa. Osnivači Muzeja bili su svjesni nepoznavanja aboridžinske povijesti i kulture, osobito u velikim gradovima izvan područja Sjevernog

teritorija. Cilj je bio u Muzej privući Aboridžine iz Zapadnog Melbournea, ali i ostale koji bi ih tako mogli upoznati. Izvorna aboridžinska kultura u velikom gradu kao što je Melbourne nije toliko očigledna, ali postoje neki njezini elementi koji su još uvijek jako živi. Naglasak programa je na obrazovanju. Koordinator programa organizira i drži predavanja u školama i drugim ustanovama. Bitna je upravo priča jer se ona temelji na aboridžinskoj tradiciji usmene predaje. Organiziraju se koncerti tradicionalne glazbe, učenje plesova i tečajevi umjetničkih vještina. Muzej izdaje knjige i publikacije o "prvim stanovnicima Zapadnog Melbournea". Aboridžini sami priređuju izložbe o svojoj, stoljećima potiskivanoj,

povijesti te je tako i sami upoznaju.

Jedan od principa kojih se Muzej uvijek pridržava je povezivanje povijesti aboridžinskog naroda i postojeće, žive kulture današnjice.

Muzej sudjeluje i u programima za nezaposlene i prekvalifikaciju, a neki od programa posvećeni su hendikepiranima.

Valja spomenuti i volontere, npr. studente koji u Muzeju pripremaju seminarske ili diplomske radove, a za to se koriste muzejskom dokumentacijom ili prostorom. Oni zauzvrat Muzeju ostavljaju nešto od svojih projekata: tekstove, karte, fotografije...

Učenici lokalnih srednjih škola mogu izabrati Muzej da u njemu odrade obveznu praksu. Tada se posebno vodi briga da ih se uključi u onaj segment djelatnosti koja ih zanima i koja je primjerena njihovoj dobi. Podučava ih se kako razraditi projekt, komunicirati s nadležnima za njegovo ostvarenje, kako prikupiti sredstva, što će im koristiti u svakom poslu kojim se u budućnosti budu bavili.

Muzejski djelatnici redovito sudjeluju u emisijama lokalne radio stanice u kojima govore o lokalnoj povijesti i ostalim pitanjima lokalne zajednice. To je, uvidjeli su, najdjelotvorniji način da se dopre do mlađeg stanovništva.

Muzeju je godišnje za sve njegove aktivnosti potrebno oko 500.000 australskih dolara. Od države Viktorije dobiva oko 80.000 australskih dolara, što je dovoljno samo za održavanje ureda. Od samog početka Muzej je upućen na to da sam zarađuje jer se potkraj 80-ih smanjuju državni izdaci za umjetnost i kulturu.

Postojao je izbor između koncepcije neprofitne organizacije i klasične poslovne orijentacije da se programi iskoriste kako bi se zaradilo. Prevladalo je usmjerenje da je muzejska djelatnost posao.

Sredstva za financiranje projekata prikupljaju se od različitih ustanova, kako državnih tako i različitih dobrotvornih organizacija i vijeća. Poseban dio čine tzv. konzultacije. To su projekti koje pokreću različite ustanove, a za njihovu razradu i provedbu angažiraju muzej i njegovo stručno osoblje. Lokalna tvornica, na primjer, može naručiti izložbu u povodu određene prigode, obljetnice i sl., ili neko državno tijelo želi u svoje prostore postaviti umjetničko djelo koje se temelji na lokalnoj povijesti.

Neke programe ili ljude koji na njima rade djelomično ili potpuno financira državni Odjel za zapošljavanje i obrazovanje od sredstava namijenjenih za programe za zapošljavanje i prekvalifikaciju.

Vijetnamac, djelatnik muzeja, napisao je dvojezičnu knjigu o vijetnamskim doseljenicima i problemu njihove integracije. Ta se knjiga u mnogim školama koristila kao udžbenik drugog jezika,

Izložbeni prostor u Visitor centru
Snimila: Markita Franulić

Dio prostora za predavanja i sastanke s pultom muzejske trgovine u Visitor centru
Snimila: Markita Franulić

što je također donosilo zaradu. Prihodi dolaze i od rada vrtlarskog tima i istraživanja na području industrijske arheologije.

Državno financiranje pokriva između 30 i 40 posto potreba. Muzej je sam 1988. godine zaradio 4,8 posto novca, a 1993. čak 40 posto.

Sve se to uklapa u koncepciju ekomuzeja i ne kosi se s osnovnim ciljem – biti muzej.

Kao i regija u kojoj je smješten, MLMW podložan je stalnim promjenama, iako održava stanoviti kontinuitet.

Muzej potiče svijest da su današnji događaji sutrašnja povijest i svatko od nas može joj pridonijeti. On je i specifičan primjer regionalnog, zavičajnog i ekomuzeja. Isto tako može poslužiti kao zanimljiv primjer kako tretirati suvremenu povijest u muzeju.

MLMW je muzej stanovnika Zapadnog Melbournea. Postavlja pitanja o tome tko su oni, čemu pripadaju, što su pridonijeli zajednici i kako joj još mogu pridonijeti.

Kao što mu i ime govori, a praksa potvrđuje, to je uistinu muzej koji živi sa sredinom u kojoj se nalazi.